

BENEDIKT XVI.

MŮJ DUCHOVNÍ TESTAMENT

portál

BENEDIKT XVI.

MŮJ DUCHOVNÍ TESTAMENT

portál

Původní italské vydání:

EDIZIONI SAN PAOLO s. r. l. Cinisello Balsamo (MI)

© Benedetto XVI: *La mia eredità spirituale*, 2013

České vydání:

Translation © 2013 Zdeněk Jančařík, Milan Glaser

© Portál, s. r. o., Praha 2013

ISBN 978-80-262-0547-0

O B S A H

Předmluva	9
1. Hledání Boha	17
Potřeba víry	18
Od myšlení k víře	20
Co znamená uvěřit	22
Odvaha vydat se na cestu	24
2. Bůh se dává poznat	27
Iniciativa Boží	28
Větší dar	31
„Přechod“ na cestě do Betléma	33
Tajemství, které dává dějinám smysl	35

3. Zakořenění v Kristu	39
Kristus, plnost Pravdy	40
Dům na skále	42
S Ježíšem na jednom laně	45
Spojení poutem lásky	48
4. Ve škole Panny Marie	53
Ano, které proměňuje dějiny	54
Mariino panenství a Ježíšovo božství	55
Mariina víra	57
Milostiplná	61
Božské a církevní mateřství	63
5. Ve víře v církev	65
„Ty“ a „my“ církve	66
Jak mluvit o Bohu dnes	70
Velikonoční radost církve	75
Nerozlučné spojení víry a lásky	77

6. Živení modlitbou	79
Proč se modlit	80
Modlitba žalmů	85
Ježíšova modlitba	91
Síla modlitby	97
Poslední slova papeže Benedikta XVI. na veřejnosti ..	103
 Důležitá životopisná data	111
Prameny	115

PŘEDMLUVA

Ve chvíli, kdy Benedikt XVI. opouští svůj úřad, nadále zůstává pocit vděku v srdcích těch, kteří se v posledních letech sytili jeho slovem. Velký duchovní odkaz nelze samozřejmě shrnout na několika stranách, avšak tato knížka – malé poděkování za pontifikát, který zanechává trvalou stopu – může posloužit k načrtnutí vnitřní linie jeho díla. Ústředním motivem je téma víry, protože právě ona byla pulzujícím srdcem celého učitelského úřadu Benedikta XVI. Tímto tématem zahájil papež pouť Rokem víry a na stejné téma jistě naváže svými spisy i po své abdikaci. Nad papežovým duchovním testamentem si znovu uvědomíme, nakolik je každý člověk v křesťanském životě vlastně na začátku a jak moc má zapotřebí stále znovu se učit tomu, na co pozapomněl, nebo znovu vdechnout život tomu, co snad už vyhaslo, či dokonce znovu získat to, co bylo opuštěno.

Papežova pedagogika víry povstává právě z tohoto zdroje: velká část západní společnosti – a značná část křesťanů – už dnes vylučuje nebo odsouvá do pozadí pravdy křesťanství a nepo-

stradatelné hodnoty, které jsou křesťanstvím inspirovány. Proto se papež neustále vrací k pramenům nauky církve a snaží se doprovázet čtenáře k živému prožitku víry, jenž vede ke svědectví a k hlásání evangelia. Z tohoto důvodu Benedikt XVI. vždycky zdůrazňoval důležitost katecheze, která by připravovala ke svátostem, a to zvláště ke svátostem iniciačním; poukazoval při tom na základní horizont evangelizace, na misi *ad gentes*, a snažil se tak v církvi podněcovat nové misijní úsilí. Papeži vždycky leželo na srdci, aby si věřící uvědomili velký dar, který přijali ve křtu, a aby na místech, kde žijí, svědčili o radosti víry jako o stvrzení své příslušnosti ke Kristu.

Co je však křesťanská víra a jak to udělat, aby se člověku stala Polárnou jeho života? Ve světě, jemuž vládou jiné víry a jenž je veden vidinou často slepého neomezeného pokroku, který absolutizuje myšlenky, city a činy a ve svém důsledku odmítá zásadní otázky a vize, které směřují dál, než člověk dokáže nahlédnout? Takové otázky klade papež ve svém testamentu. A právě po dosažení této spirituální pouště vyvstává před člověkem autentická potřeba Boha. V srdci může být myšlenka nebo emoce, které odkazují k Bohu jako vyšší bytosti, od níž pochází a v níž se zakládá život. Ale člověk ho nadále nedovede poznat jako definitivní horizont a cíl, který by ho vedl na jeho pouti vstříc naději, jež by byla větší, než si člověk dovede představit: naději, která by byla s to dát životu a smrti zřetelný obrys a trvalý smysl. Od Boha jako čiré abstrakce k Bohu, s nímž člověk

vstupuje do intimního a intenzivního dialogu, který by se stal základem a formou jeho života: to je prvním tématem této knihy. Jde tedy o to vynést na světlo Boha, který se skrývá v srdci, a zároveň vytvořit – u těch, kteří nevěří nebo jsou agnostiky – touhu po hledání Boha. Taková intence není neracionální nebo prázdná; je to tužba, která se skrývá v nitru každého člověka, jenž se ptá, jaký je skutečný smysl žití.

Racionálnost víry v Boha je jedním z ústředních témat, k nimž se Benedikt XVI. ve své katechezi stále vrací. Víra a rozum si nejsou cizí nebo protikladné; naopak, daly by se přirovnat k dílu o dvou svazcích, z nichž první by nemohl být bez druhého, protože první a druhý se doplňují: působí na sebe a prolínají se navzájem. Nelze věřit bez rozumu nebo proti rozumu, protože víra usiluje o rozumnost, kterou nalézá (*fides quaerit, intellectus invenit* – víra hledá, rozum nachází). Dalším krokem je hledání toho, jehož našla. Nejdřív je totiž třeba uvěřit, abychom pak mohli porozumět, podle slavného augustinovského výroku svatého Anselma (*crede ut intelligas* – věř, abys pochopil) – víra je esenciální součástí rozumu jako počátek cesty směrem k předmětu poznání. Porozumění je tedy „odměnou“ víry. Rozum se vztahuje k víře, avšak víra se rozšiřuje a vrcholí tvůrčí aktivitou rozumu, jenž je právě proto vášnivě milován.

Právě přechod od hledání a rozumového sdílení k přijetí konkrétní zkušenosti víry se nazývá „věřením“ – tedy životem z víry, přijetím víry jako daru a rozvíjením víry v životě

s vědomím, že je třeba tento dar rozvíjet. Kdo věří, zcela se svěřuje Bohu, a proto se nebojí, že by cokoli ztratil, protože jediným bohatstvím je právě on. Od Abraháma, otce věřících, stejně jako od mnoha mužů a žen, kteří vešli do školy svatých, pochází příklad této naprosté víry, která nespolehá na vlastní síly, ale zcela se odevzdává Božímu milosrdenství, protože od něj pochází život a spása. Kdo věří, svléká se z vlastních jistot, přijímá pokoru, a tak může vejít do Božího srdce, které ho osvěcuje a naplňuje radostí, jež pochází ze setkání s ním. Kdo věří, měl nejprve odvahu vydat se na cestu. Stejně jako mudrci se vydal na cestu za poznáním, i když neznal cíl, měl však odvahu pustit se do dobrodružství, aby s Boží pravdou našel také pravdu sebe samého.

Kdo Boha hledá, tomu se Bůh dává poznat. Kdo mu jde naproti, tomu Bůh ukáže svou tvář a své otcovské srdce, které nehledí na to, kdo jsme, protože jediná věc, na níž mu záleží, je synovské sdílení lásky. Bůh překvapujícím způsobem vydal svědectví o své lásce. Nedaroval nám něco bezcenného. Skrze svého Syna Ježíše vstoupil do lůna pokorné ženy v čase a v dějinných souřadnicích člověka. Daroval sebe sama. Tvůrčí Slovo – *Logos*, který stál na počátku světa – strhlo nedostupnou oponu, která ho zakrývala, a zjevilo se v Ježíši, „Emanueli“, který přišel mezi nás a navždy zůstává s námi. Od nás se žádá, abychom vyšli z hranic svého egoismu, „překročili“ svou skutečnost,

která nás obklopuje, a vydali se „dál“, abychom se naučili vidět a zakoušet to podstatné, věci Boží.

Ježíš Kristus, plnost pravdy, je tedy jistým průvodcem k dobrému a šťastnému životu, který má základy svého domu na skále své milosrdné a věrné lásky. Kdo kráčí s ním a je s ním navázán na společném laně, toho bere Ježíš za ruku. I když se unaví z výstupu, je vytažen do výšin, až k Boží výsosti, na ustavičné pouti, při níž se v plnosti uskutečňuje jeho povolání k lidství a ke křesťanství. Pod jeho vedením a v jeho společenství lze Ježíše poznat, stát se jeho přítelem, myslet týměž srdcem. Takové následování Ježíše je aktivní vírou, která spojuje v opravdovém vztahu lásky, v němž je samozřejmě zahrnuta také poslušnost, oběť a odříkání, v němž však zároveň člověk nikdy nezůstává o samotě v životní temnotě, protože má stále světlo, které mu svítí na cestu.

Na této cestě nás doprovází Maria, žena, která řekla „ano“, jež proměnilo dějiny. Matka Boží a Matka církve. Maria je zrcadlem každé svatosti, vzorem víry, nadějí a láskou křesťanů a všech věřících. Stává se tak představitelkou Božího lidu, církve, novou Evou, „ženou oděnou sluncem“ (Zj 12,1), která nás pod svým pláštěm chrání a povzbuzuje, abychom věrně naplnili své povolání. Jejímu mateřství – jímž se počíná Ježíšův pozemský život a od něhož lze počítat počátek církve – je svěřeno společenství učedníků až do konce dějin; u ní se budou učit následovat Ježíše a zůstat v jeho lásce.

Za to je však třeba se modlit. Nikoli náhodou se početné katecheze Benedikta XVI. týkaly právě modlitby a k modlitbě se během svého pontifikátu také stále znovu vracel. Ježíš nás svým příkladem učí, jak se máme modlit a jak máme žít a zároveň se modlit. Když ho učedníci prosí, aby je naučil modlitbě (Lk 11,1), Ježíš je naučí modlitbu (*Otčenáš*), v níž je zahrnuto vše, co je zapotřebí, aby se děla Boží vůle. Křesťan vytváří podmínky k tomu, aby osobním způsobem zakoušel dary Ducha Svatého. Ztotožňuje se s jednotlivými výzvami Ježíšovy modlitby a stále se nechává inspirovat tím, jak je Ježíš uskutečňoval v evangeliích. Tyto dary ho pak proměňují a obnovují v lásce, radosti a pokoji.

Křesťané tak v modlitbě zvěstují a svědčí, slaví a hlásají Boží evangelium, zakořenění v Kristu, pod ochranou Panny Marie a ruku v ruce s církví – v „ty“ osobní víry, která zakoření, roste a dospívá v „my“ církevního společenství. V události Kristovy smrti a vzkříšení se tak podle křesťanů nabízí odpověď na otázku, jak a proč žít. Velikonoční radost církve je plodem ukřižované lásky, která zvítězila nad smrtí a která je stále živá v eucharistii. Živí tak v nerozlučném souladu víry a lásky skutky dobra, spravedlnosti a pokoje.

Takové jsou základy nejen víry, ale i civilizace, která usiluje o růst podle míry lidství. Ve skutečnosti je to tak, že bez Boha Ježíše Krista degeneruje každý pokrok do té míry, do jaké se podřídí nezměrné moci člověka na úkor jeho etiky; ztratí totiž

nad sebou kontrolu a překročí hranice veskrze lidského. To je téma papežovy starostlivé pobídky, která se obrací k světu, aby znovu postavil do středu pozornosti křesťanské hodnoty, a k církvi, aby se cele obnovila, a získávala tak stále průzračnější a velkorysejší víru, která by byla vidět na první pohled jako svědectví lásky.

Giuliano Vigni

1.

HLEDÁNÍ BOHA

Potřeba víry

Co je víra? Má ještě víra smysl ve světě, v němž věda a technika otevřely obzory, které byly do nedávné doby nemyslitelné? Co znamená věřit v dnešní době? Dá se říci, že v naší době je nezbytná nová výchova k víře, která by zahrnovala poznání pravd a událostí spásy, ale především by vyrůstala z opravdového setkání s Bohem v Ježíši Kristu, z lásky a důvěry k němu. Taková výchova by vlastně zahrnovala celý lidský život.

Kromě mnoha dobrých znamení se dnes kolem nás rozšiřuje také prostor duchovní pustiny. Občas má člověk tváří v tvář jistým událostem, o nichž se denně dozvídáme, dojem, že se svět neubírá k lidštějšímu a pokojnějšímu společenství; tytéž myšlenky o pokroku a blahobytu vrhají také svůj stín. Přes velikost vědeckých objevů a technických úspěchů dnes člověk není svobodnější, lidštější; přetrvávají různé podoby zneužívání, manipulace, násilí, útlaku a nespravedlnosti. Jistý typ kultury pak vychoval člověka k tomu, aby se pohyboval pouze v intencích věčnosti, toho, co je možné udělat; lidé se učí věřit pouze tomu, co je vidět a čeho se lze dotknout vlastníma rukama. Na druhé straně ovšem roste počet těch, kteří se cítí dezorientovaní a snaží se poznat něco jiného, než je horizontální vize skutečnosti; jsou otevření víře, že existuje také zcela jiná realita. V tomto kontextu vyvstávají některé zásadní otázky, které jsou

mnohem konkrétnější, než jak vypadají na první pohled: Jaký smysl má život? Jaká budoucnost čeká nás a naše budoucí generace? Jakým směrem bychom se měli vydat, abychom ve své svobodě zvolili dobře a byli pak v životě šťastní? Co nás čeká na prahu smrti?

Od těchto neodbytných otázek se odvíjí myšlenka, že svět, který staví na plánování, přesných výpočtech a pokusech, tedy nezbytném vědeckém poznání, prostě nestačí. Máme nejen potřebu materiálního chleba, ale také lásky, smyslu a naděje, bezpečného základu, pevné půdy pod nohama, a to nám pomáhá žít s autentickým pocitem smyslu i v krizi, temnotě, každodenních těžkostech a starostech. Právě to nám poskytuje víra: znamená vydat se v důvěře onomu „ty“, jímž je Bůh, který mi dává jinou jistotu, ne však méně pevnou, než je ta, která vyplývá z přesných výpočtů nebo z vědeckého poznání. Víra není pouhým intelektuálním nedostatkem člověka vůči určitým pravdám o Bohu; je úkonem, jímž se svobodně odevzdává Bohu, který je Otcem a miluje mě; je přilnutím k „ty“, jež mi dává naději a důvěru.